

Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України

Навчально-науковий юридичний інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

**Правовий захист корпоративних
прав за законодавством України
та країн Європейського Союзу**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами
**XVII Міжнародної науково-
практичної конференції**

27-28 вересня 2019 року

м. Івано-Франківськ, 2019

УДК 347(477)(082)

ББК 67.9 (4Укр)404я43

К68

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України (протокол № 8 від 18.09.2019 року)

Редакційна колегія:

- В.В. Луць** – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України;
- О.Д. Крупчан** – доктор юридичних наук, академік НАПрН України, директор НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України;
- В.А. Васильєва** – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», головний науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

К68 Правовий захист корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу [текст]: Збірник наукових праць за матеріалами XVII Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 вересня 2019 року, м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. – Івано-Франківськ, 2019. - 293 с.

У збірник включені тези наукових доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, організованої Лабораторією проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України спільно з навчально-науковим юридичним інститутом ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та проведеною у м. Івано-Франківську 27-28 вересня 2019 р. У тезах доповідей висвітлюються результати наукових досліджень порівняльно-правової характеристики корпоративного права України та інших європейських країн, а також проблемні аспекти адаптації законодавства України до європейського права.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб

© Науково-дослідний Інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2019

© Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019

ти відсутність підстав для зупинення державної реєстрації, потім встановити відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації і тільки після цього прийняти рішення про проведення державної реєстрації.

Викладене свідчить, що встановлення нетипових положень в статутах юридичних осіб може зумовити допущення технічних помилок в документах, що подаватимуться до державної реєстрації, а відтак може бути ефективним способом захисту порушеного корпоративного права.

Сіщук Л.В.

*кандидат юридичних наук, завідувач
Лабораторії проблем корпоративного права
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

ВИЗНАННЯ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ТОВ НЕДІЙСНИМИ

Спрямованість законодавства на забезпечення можливості здійснення корпоративних прав учасниками підприємницьких товариств у способи, визначені законом, установчими документами та корпоративними договорами водночас має супроводжуватися рівноцінною можливістю здійснення права на захист корпоративних прав тих учасників, чії права є порушеними. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06. 02. 2018 р. (надалі – Закон) має стати панацеєю для вирішення корпоративних конфліктів у товариствах з обмеженою відповідальністю та зменшити можливості для зловживання корпоративними правами недобросовісними учасниками таких товариств. Адже попри всі можливості до уникнення порушення корпоративних прав завжди мають бути визначені законом способи захисту як гарантія їх відновлення та здійснення у майбутньому.

Визнання недійсним рішення загальних зборів як спосіб захисту корпоративного права застосовують у разі: коли порушення відбулося з боку визначеного органу, до компетенції якого відно-

силою спірне питання, є протиправним з точки зору невідповідності його корпоративному законодавству, відбулося з порушенням порядку скликання та проведення, порушує права і інтереси особи або кола осіб (учасників корпоративних відносин) [1, с. 165].

У зв'язку з цим підставами для визнання недійсними рішень загальних зборів учасників (акціонерів, членів) юридичної особи можуть бути: - невідповідність рішень загальних зборів нормам законодавства; - порушення вимог закону та/або установчих документів під час скликання та проведення загальних зборів; - позбавлення учасника (акціонера, члена) юридичної особи можливості взяти участь у загальних зборах [4]. Вказані вище загальні підстави визнання рішень загальних зборів учасників визначені у Постанові Вищого господарського суду України від 25. 02. 2016 р. №4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» та беруться за основу при розгляді зазначеної категорії справ Касаційним господарським судом при Верховному Суді (надалі – КГС ВС). Для прикладу, у справі № 910/807/17 від 02.05.2018 зазначено, що підставами для визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів (учасників) господарського товариства можуть бути: порушення вимог закону та/або установчих документів під час скликання та проведення загальних зборів товариства; позбавлення акціонера (учасника) товариства можливості взяти участь у загальних зборах; порушення прав чи законних інтересів акціонера (учасника) товариства рішенням загальних зборів. Разом з тим, не всі порушення законодавства, допущені під час скликання та проведення загальних зборів господарського товариства, є підставою для визнання недійсними прийнятих на них рішень.

Тому у судовій практиці виокремлено безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними, а саме у п. 2.13. Постанови Вищого господарського суду України від 25. 02. 2016 р. №4 вказано, що безумовною підставою для визнання недійсними рішень загальних зборів у зв'язку з порушенням прямих вказівок закону є: - прийняття загальними зборами рішення за відсутності кворуму для проведення загальних зборів чи прийняття рішення або у разі неможливості встановлення наявності кворуму; -

прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного загальних зборів товариства; - прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного, на розгляд яких не було отримано згоди усіх присутніх на загальних зборах; - відсутність протоколу загальних зборів ТОВ; - відсутність протоколу загальних зборів АТ, підписаного головою і секретарем зборів [4]. Зазначені безумовні підстави для визнання недійсними рішень загальних зборів у зв'язку з порушенням прямих вказівок закону відображено й у постановках КГС ВС, а саме у справі № 905/1833/17 від 19. 06. 2018 р.; у справі № 914/1567/17 від 23. 05. 2018 р.; у справі № 920/1101/17 від 16. 10. 2018 р. та інших.

Втім у зв'язку із змінами правового регулювання діяльності товариств з обмеженою відповідальністю за Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (надалі – Закон) потребують аналізу безумовні підстави визнання рішень загальних зборів недійсними. Зокрема, щодо такої безумовної підстави визнання рішень загальних зборів недійсними як прийняття загальними зборами рішення за відсутності кворуму для проведення загальних зборів чи прийняття рішення або у разі неможливості встановлення наявності кворуму в контексті нового Закону варто зазначити наступне. Згідно ст. 34 Закону рішення загальних зборів учасників можуть прийматися кваліфікованою більшістю голосів (3/4) або простою більшістю голосів усіх учасників товариства, які мають право голосу з відповідних питань, а рішення загальних зборів учасників з питань, передбачених пунктами 4, 5, 9, 10 ч. 2 ст. 30 Закону, приймаються одностайно всіма учасниками товариства, які мають право голосу з відповідних питань. Таким чином, наразі обмеження у вигляді кворуму зняте, проте новий Закон містить норму, що встановлює мінімальну кількість голосів, які необхідні для прийняття того чи іншого рішення. У зв'язку з цим у ході прийняття рішень, особливо з тих питань, які законом мають прийматися одностайно всіма учасниками, виникає думка про необхідність наявності в таких ситуаціях де-факто 100-відсоткової участі учасників у прийнятті визначених законом рішень [5, с. 147].

Проте, що стосується форм участі в загальних зборах учасників, то Законом внесено зміни і передбачено три форми участі, а

саме: очна, очно-заочна, заочна. Вибір тієї чи іншої форми участі в загальних зборах та ухвалення рішень із питань діяльності товариства здійснюється з урахуванням положень статуту товариства, якщо інше не визначено законом імперативним порядком. Заочна форма не передбачає персональної участі учасників для обговорення питань порядку денного загальних зборів, а тільки ухвалення рішень із питань порядку денного способами заочного голосування або опитування. У зв'язку із зазначеними нововведеннями О. В. Бігняк пропонує на законодавчому рівні закріпити чіткий алгоритм дій з приводу очно-заочної форми проведення загальних зборів, що дозволить поліпшити контроль за їх проведенням та усунути можливі зловживання, включивши поряд з нотаріальною формою посвідчення підпису використання електронного аналога власноручного підпису на документах [1, с. 233].

З наведених положень можна підсумувати наступні міркування. В першу чергу для визнання рішень загальних зборів недійсними у товариствах з обмеженою відповідальністю встановлення відсутності кворуму вже не є безумовною підставою, оскільки в імперативному порядку наявність кворуму для проведення загальних зборів не вимагається. Виникає й питання, яким чином захистити права учасника, який не прийняв участі у загальних зборах внаслідок зловживань корпоративними правами інших учасників чи недобросовісних дій самого товариства, адже наявність персональної участі для голосування за прийняття рішень на загальних зборах не вимагається, що зумовлено можливістю участі через представника за довіреністю, у режимі відеоконференції, шляхом письмового голосування і надіслання результатів безумовного голосування за чи проти відповідного рішення з питання порядку денного на адресу товариства і долучення таких результатів до протоколу загальних зборів товариства. Вочевидь в кожному конкретному випадку варто враховувати положення закону, статуту, положення про загальні збори (якщо таке існує), специфіку форми проведення загальних зборів (очна, очно-заочна, заочна) і обставини, за яких учасник не зміг взяти участь у прийнятті відповідного рішення. Для прикладу, в разі проведення загальних зборів учасників в режимі відеоконференції доказом відсутності учасника має бути відсутність належної ідентифіка-

ції особи; при заочному голосуванні – відсутність волевиявлення у письмовій формі та засвідчення справжності підпису учасника нотаріально тощо.

Отже, за загальним правилом, діє презумпція дійсності рішень загальних зборів товариства, проте будь-який учасник має право таке рішення оскаржити. Так, за правом Польщі рішення учасників можуть оскаржуватись у суді у позовному порядку про скасування рішення (*powództwo o uchylenie uchwały*) або визнання недійсності рішення (*powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały*). Відповідно до ст. 250 КТТ право на оскарження рішення належить: 1) правлінню, наглядовій раді, ревізійній комісії та їх членам; 2) учаснику, який голосував проти рішення, а після його прийняття вимагав занести до протоколу факт голосування проти; 3) учаснику, якого безпідставно не допустили до голосування на загальних зборах; 4) учаснику, який не був присутній на загальних зборах, у випадку скликання недійсних загальних зборів або прийняття рішення у справі, яка не була зазначена у порядку денному; 5) у випадку письмового (заочного) голосування, учаснику, якого врахували під час голосування, або який не погодився на письмове голосування, або також який голосував проти рішення і після отримання інформації про рішення впродовж двох тижнів висловив свій спротив [3, с. 102 – 103]. З наведених норм випливає, що учасник товариства має право на визнання рішень загальних зборів недійсними не тільки у тих випадках, коли його не повідомили чи неналежним чином повідомили про скликання загальних зборів товариства і особа не взяла участі у прийнятті рішення з того чи іншого питання порядку денного, але й у випадках, коли особа знала про скликання та проведення загальних зборів, прийняла участь у голосуванні та проголосувала проти зазначеного рішення.

Враховуючи специфіку підстав визнання рішень загальних зборів недійсними, визначених КТТ Польщі, варто звернути увагу на п. п. 2, 3, 5 закону, оскільки вказані положення можуть бути адаптовані до чинного вітчизняного корпоративного законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю та судовою практикою у частині захисту корпоративних прав учасників таких товариств. Щодо інших безумовних підстав для визнання рі-

шень загальних зборів недійсними, що сприйнято вітчизняною узагальненою судовою практикою, а саме прийняття загальними зборами рішень з питань, не включених до порядку денного загальних зборів товариства та / або на розгляд яких не було отримано згоди усіх присутніх на загальних зборах, а також відсутність протоколу загальних зборів ТОВ, то зазначені підстави є актуальним, що впливає з нормативних положень п. п. 4 – 5 ст. 33 Закону.

Однак на основі аналізу норм Закону можна зробити висновок й про те, що у цьому Законі не міститься ані статті, що визначає б підстави визнання рішень загальних зборів недійсними, ані статті, що забезпечувала б право на оскарження рішень загальних зборів ТОВ взагалі. У науковій літературі аргументовано, що хоча ЦК України й визначає відкритий перелік способів захисту цивільних прав і охоронюваних законом інтересів, тим не менш спеціальні способи захисту мають бути визначені законом. Для прикладу, оскарження рішення загальних зборів передбачено ч. 1 ст. 50 Закону України «Про акціонерні товариства».

На рівні ЦК України, як зазначає В. В. Васильєва, раніше був передбачений спеціальний спосіб захисту корпоративних прав у ст. 98, де згадувалося про право на оскарження учасником товариства в суд рішення загальних зборів. Тому вчена правильно зазначає, що відносно актів органів управління юридичної особи, вважається за необхідне, у разі їх незаконності, передбачити спосіб захисту на рівні загальних положень ЦК України[2, с. 124]. Однак внаслідок внесення змін згідно із Законом № 2275-VIII від 06. 02. 2018 р. ч. 5 ст. 98 ЦК України скасовано, натомість ч. 2 ст. 258 Кодексу доповнено пунктом 8, а саме спеціальна позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства. Що ж до визначення можливості закріплення цього способу захисту у ст. 16 ЦК України чи в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», то мова не йде.

Таким чином, за загальним правилом, закон виходить з презумпції легітимності рішень органів управління юридичної особи, тобто рішення загальних зборів учасників вважаються такими, що відповідають закону, якщо судом не буде встановлено

інше. Водночас право на оскарження рішення загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю має бути закріплено на рівні спеціального закону, яким регулюється правовий статус таких товариств.

1. Бігняк О. В. *Цивільно-правовий захист корпоративних прав в Україні: дис. на здобуття наук. ступ. доктора юрид. наук: 12. 00. 03. Одеса. 2018. 501 с.*
2. Васильєва В. В. *Визнання незаконними рішень органів управління (учасників) юридичної особи як спеціальний спосіб захисту корпоративних прав. Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин: Всеукраїнська науково-практична конференція: Збірник наукових праць. Ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Сарақун. К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. С. 122 – 126.*
3. *Корпоративне право Польщі та України : монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Гербет Анджеј [та ін.] ; за ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. 375 с.*
4. *Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Вищого господарського суду України від 25.02.2016 №4. Вісник господарського судочинства. 2016. №1. С. 72.*
5. Сіщук Л. В. *Загальні збори учасників в товаристві з обмеженою відповідальністю: особливості правового регулювання. Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції. Івано-Франківськ, 2018. С. 144 – 149.*

Зміст

<i>Амірова Ю.В.</i> Обрання ефективного способу захисту при розірванні договорів купівлі-продажу корпоративних прав: тенденції судової практики	3
<i>Бакалінська О.О.</i> Саморегулювання в Україні - ефективний механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання	7
<i>Бігняк О.В.</i> Процедура squeeze-out: проблеми застосування	12
<i>Васильєва В.А.</i> Суб'єкти привласнення та управління корпоративною власністю	16
<i>Васильєва В.В.</i> Безвідклична довіреність в системі охорони корпоративних прав	24
<i>Wyrzykowski Wojciech.</i> Pojęcie i ochrona akcjonariuszy mniejszościowych w polskim Kodeksie spółek handlowych	28
<i>Винар Л.В.</i> Захист прав юридичних осіб, заснованих державою, шляхом уніфікації їх правового статусу за стандартами Європейського Союзу	33
<i>Вінтоняк Н.Д.</i> Щодо окремих питань судового захисту «корпоративних прав подружжя»	38
<i>Волк Е.А.</i> Система юридических лиц Республики Беларусь и проблемы её совершенствования: правовой аспект	41
<i>Галантич М.К.</i> Теоретичні засади захисту суб'єктивних корпоративних прав	46
<i>Голоденко І.О.</i> Заклади вищої освіти, створені у формі приватного акціонерного товариства (основні положення та питання захисту корпоративних прав).....	50
<i>Gruber Magdalena.</i> Groups of companies in Austria and in the European Union - the interest of the group.....	55
<i>Давидова І.В.</i> Використання ІТ-технологій як гарантія інформаційної безпеки при наданні електронних довірчих послуг	64

<i>Данилюк М.Б.</i> До питання про особливості відновлення платоспроможності фізичної особи згідно законодавства України та світовий досвід	69
<i>Дорошенко Л.М.</i> Ліквідація товариства як спосіб виходу з корпоративного тупіка	74
<i>Żaba Mateusz.</i> Декілька зауважень щодо права на оскарження рішень про злиття та поділ товариств капіталів у польському праві.....	79
<i>Зайчук О.В.</i> Деякі аспекти правового захисту корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу	85
<i>Зеліско А.В.</i> Добросовісність у корпоративних правовідносинах: кризь призму охорони і захисту прав та інтересів юридичної особи.....	90
<i>Зозуляк О.І.</i> Виключення учасника з ТОВ: окремі аспекти правового регулювання	95
<i>Ісаєва К.О.</i> Ліквідація господарського товариства як спосіб захисту прав його учасника: можливість застосування досвіду зарубіжних країн в Україні	102
<i>Ковалишин О.Р.</i> Інститут незалежних директорів як правове запозичення (правовий трансплантат)	106
<i>Корнеєва Є.М.</i> Корпоративні права та їх захист за законодавством України: окремі теоретичні та практичні аспекти	111
<i>Коссак В.М.</i> Припинення корпоративного правовідношення як спосіб захисту.....	116
<i>Коструба А.В.</i> Субстандартні способи захисту корпоративних прав	120
<i>Кохановська О.В.</i> Щодо пропозицій використання до роботів концепції, подібної до юридичних осіб	123
<i>Кочин В.В.</i> Юридичний спір в юридичній особі: дедукція та індукція щодо юрисдикційної належності.....	128
<i>Кочина К.А.</i> Корпоративний контроль за волевиявленням акціонерного товариства.....	133

<i>Łabno Michał. Claim for the dissolution of a limited liability company</i>	139
<i>Майданик Н.І. Питання цивільно-правової відповідальності керівників і контролерів юридичних осіб за заподіяну юридичним особам шкоду</i>	141
<i>Майданик Р.А., Майданик Н.Р. Питання методології корпоративного спору</i>	149
<i>Махінчук В.М. Застосування доктрини зняття корпоративної вуалі у відносинах захисту прав власника компанії (кінцевого бенефіціара)</i>	153
<i>Надьон В.В. Окремі аспекти захисту прав боржника у цивільних правовідносинах</i>	157
<i>Pinior Piotr: Protection of the right of individual control in private limited companies</i>	161
<i>Посполітак В.В. Використання цифрових інструментів та процесів у праві ЄС про товариства</i> ..	166
<i>Relidzyński Paweł. Exclusion and withdrawal of a shareholder from a simple joint-stock company under Polish Law</i>	172
<i>Рубан О.О. Медіація як альтернативний спосіб врегулювання корпоративних спорів</i>	178
<i>Сабодаш Р.Б. Оскарження рішень, дій або бездіяльності державного реєстратора в адміністративному порядку як спосіб захисту корпоративних прав</i>	182
<i>Сіщук Л.В. Визнання рішень загальних зборів ТОВ недійсними</i>	186
<i>Сліпенчук Н.А. У пошуках площини протидії рейдерству: етика бізнесу vs зміна корпоративного законодавства?</i>	193
<i>Смітюх А.В. Незабезпечений корпоративний пай у товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю</i>	197

<i>Сосула О.О.</i> Поняття корпорації як суб'єкта цивільних відносин.....	201
<i>Спасибо-Фатєєва І.В.</i> Проблеми правової кваліфікації певних дій учасників господарських товариств	207
<i>Стратюк О.М.</i> Захист прав учасників при реорганізації підприємницьких товариств	212
<i>Сурженко О.А.</i> Про межі контролю значного учасника господарського товариства	218
<i>Суханов М.О.</i> Щодо ролі локальних актів товариства з обмеженою відповідальністю в механізмі правового регулювання корпоративних прав та обов'язків учасника товариства	222
<i>Тарасенко Л.Л.</i> Види юридичних осіб корпоративного типу	227
<i>Ткалич М.О., Толмачевська Ю.О.</i> Розгляд спорів у сфері кіберспорту: проблемні аспекти.....	232
<i>Тузяниця М.-М.І.</i> Управління товарною біржею: розмежування компетенції.....	236
<i>Федорко М.С.</i> Відповідальність за порушення корпоративного договору: окремі зауваження	240
<i>Харитонов Є.О., Харитонова О.І.</i> Трасти у DCFR	244
<i>Хоменко М.М.</i> Право на ефективний засіб юридичного захисту у цивільному законодавстві України.....	250
<i>Хоменко В.О.</i> Способи захисту, що застосовуються при припиненні господарського товариства.....	254
<i>Цюра В.В.</i> Здійснення представництва під час відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	260
<i>Шиманська Н.С.</i> Зміна умов корпоративного договору	266
<i>Шшика Р.Б.</i> Прагматизм охорони та захисту корпоративних прав	271

<i>Щербакова Н.В.</i> Деякі аспекти захисту законних прав та інтересів учасників під час реорганізації господарських товариств.....	278
<i>Яворська О.С.</i> Особливості правового положення корпоративного фонду як акціонерного товариства.....	284

Наукове видання

**Правовий захист корпоративних
прав за законодавством України
та країн Європейського Союзу**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами

**XVII Міжнародної науково-
практичної конференції**
27-28 вересня 2019 року

В редакції авторів наукових статей
Комп'ютерна верстка: Ігор КОЗИЧ
Правка: Вікторія ВАСИЛЬЄВА

Підписано до друку 20.09.19 Формат 60x84/16. Папір оф-
сетний. ум.друк.арк. 18,5 Наклад 300 прим.
Зам. №23/19-20.

Віддруковано в навчально-науковому юридичному
інституті

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

76018, м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а
e-mail: lawdept@pu.if.ua